

ՄԺԱ.

Ծանօթութիւններ Հնդիկ աշխարհին մէջ Անգղիական յարձակումներու մասին :

**Մեծի Գերապայծառի Բստեփաննոսի բանիրուն վարդապետի
արքայնօր ողջոյն բազում**

... Վասն պատերազմին արևմտականաց որ ծով և ցամաք վրդովեր են, ոչ միան սոցայ պատերազմն, այլ երկրիս կուսայկալն որ ամի ոէն ԾԶ [?] վասն անբարդաւանու- թեան ասկին ինկլիզաց եկն ի վեթայ կալկաթու, միջոցի երից աւուր էառ զբերթն և աւարեաց զբոլեր քաղաքն, ապա բաց եթող գնաց իւր տեղն, վասն եղև պատճառն որ ինկլիզքն պատրաստի նաւ ունէին ի ծովն Հնդկաց նոյն ամի եկին կրկին իւրեանց քաղաքն առին աւերակ, ապա ոմանք երկրիս զօրապետք սրիկայք միաբանեցան ընդ ինկլիզաց. եկին առան զշանտրնակար, որ էր քաղաք ֆուանսիզաց, որ կարողացան ոչ դիմի կալ վասն սակաւութեան զօրաց իւրեանց. քանտեալ բոլոր քաղաքն աւերակ արարին. մնացեալ զօրքն բանտական արարեալ զրկեցին ուր և կամեցան, ապա յետ ամենայնի ձեռնտու- թեան ասպարապետին Գաւառիս: Գնացին մախսուտապատ քաղաքացիք մատնեցին զկու- սակալն իւրեանց ի ձեռն ինկլիզաց, զոր առեալ յետ աւուրց ինչ ըսպանանեալ անյետ արարին ապա. մինչև ցայսօր երկիր վրդովեալ կայ ապա. այժմ լուր կայ որ թագաւո- րայկան կողմանէ մեծ զօրք է գալոց, որ ապագայն աստուծոյ է:...

Ամի 1758 փետրվարի
[Բանկալայ կղզին]

Մնամ պատրաստական ամենայնի
Տէր Յովաննէս Աստուածայտեան

ՄԺԲ.

Տիարպէքիրի մէջ տեղի ունեցած ահուկի սովի մը երեսէն աղբիարշ պատմու- թիւն մը կը ներկայացնենք:

**Գերապատիւ և անենապայծառ Տիառն Ստեփաննոսի
մեծի արքայ նօր ողջոյն**

... ոչ երբեք լուեալ և տեսեալն ի քաղաքիս լուեալ և տեսեալ եղև յայսմ ամի ի մասին ուտելեաց, և մանաւանդ հացն, որ եղև զբեթէ 20 կամ 25 տրէմն ստակ մի. և այն բոլորովին սեաւ, և կորեկալից և զարեիլից և մոխրախառն. ըստ օրինակի կոտորա- կին, զոր տփով առաքեցի առ ձեզ. և այն ոչ գտանիւր, մինչև բազմախումբ ժողովրդեան խոնիլ առ փոամբք. և աղաղակաւ և կոծով հազիւ մի կամ երկու հաց ընդունիլ. ոչ կարեմք պատմել զբազմութիւն եսասխճիյից, որք սփռեալք ընդ փոռնս հարկանեն զժո- դովուրդն և զմանս ի բանտ կռեն: Աստ այսպէս, իսկ յանասօլու ամենեկին է խեղճու- թիւն, և մանաւանդ ի տիարպէքիր, ուր բազումք սովալլկեալք, անկեալ մեռանէին ի հրապարակի. և շունք զմարմին նոցա ուտէին. և այն զկնի ուտելոյ զմիս մանկանց իւրեանց: Եկին ոմանք և զտեսեալսն իւրեանց մեզ պատմեցին. ասեն, տեսաք զբազումս ի տիարպէքիր սովամահս ի քաղաքի. և փութով ելեալ արտաքս, տեսաք ի մերձակայ անտառին զկին մի իբր քսանեհինգ ամեայ, զի փարեալ զձառով իւրք կամէր կորզել ինչ. և մօտ գնացեալ տեսաք, զի քաղէր զձառոց կեղևանս, զի կերիցէ. հարցաք զինչ զործես զայդ. ոչ կարաց պատասխանել. զի վասն սովուն ծամելիք իւր աղբեալ էին, և մերձ էր ի գլորիլ: Տուեալ նմա կոտորակ մի հացի, զօրացուցաք զնա, զի գիտասցուք զանցսն. իբրև բարբառն արձակեցաւ, անկաւ առ ոտս զրաստուց մերոց, լալով թէ ահա մեռանիմ